

GD-016023

Seat No. _____

B. A. (Sem. VI) Examination

March / April – 2019

BAOOC - 605 : Gujarati

(રાતવાસો - મણિલાલ હ. પટેલ)

Time : 3 Hours]

[Total Marks : 70

૧ ટૂંકીવાર્તાની સ્વરૂપગત લાક્ષણિકતાઓની ચર્ચા કરો. ૧૪

અથવા

૧ ગુજરાતી ટૂંકીવાર્તાની વિકાસરેખા તેમાં આવેલા મુખ્ય મુખ્ય વર્ણાંકોના નિર્દેશ સાથે દર્શાવો. ૧૪

૨ અભ્યાસક્રમને ધ્યાનમાં લઈ ‘રાતવાસો’ સંગ્રહની વાર્તાઓનું સમગ્રતયા મૂલ્યાંકન કરો. ૧૪

અથવા

૨ ‘રાતવાસો’ સંગ્રહની વાર્તાઓને આધારે વાર્તાકાર મણિલાલ હ. પટેલની સિદ્ધિ-મર્યાદાઓની વિગતે નોંધ તૈયાર કરો. ૧૪

૩ ટૂંકનોંધ લખો : (કોઈ પણ બે) ૧૪

(૧) રાતવાસો વાર્તાનો આસ્વાદ

(૨) પી.ટી.સી. થયેલી વહુ - વાર્તાના વિશેષો

(૩) રાતવાસો સંગ્રહનું વિષયવસ્તુ

(૪) રાતવાસો સંગ્રહની વાર્તાઓનું ભાષાસામર્થ્ય.

૪ નીચેનામાંથી ગમે તે બે ગદ્યખંડોનો સારાંશ લખો : ૧૪

(૧) મારી કૃતિઓ કુમાર જેવાં અગ્રગણ્ય માસિકોમાં છપાવી શરૂ થઈ તે પ્રારંભિક કાળમાં હું પ્રેરણા ઉપર ખૂબ મદાર બાંધતો. એક જ બેઠકે કોઈ ચેકાચેકી કર્યા વિના કૃતિ સર્જવાની શક્તિનો મને ફાંકો હતો. અને એ લખાયા બાદ ક્યારેય એક કાનોમાતર કે અલ્પવિરામ ફેરવવાની જરૂર ન પડી તે વાતનો વળી વધારે ફાંકો હતો. મને દહેશત છે કે આવી શક્તિનો ફાંકો હજી પણ

કોઈ પુખ્ત ઉંમરના હિંદીઓ રાખે છે. પ્રેરણા જેવું સર્જનમાં બીજું કંઈ બળ નથી એ તો પુરવાર છે. અને પહેલા જોશમાં લખાયેલા પદ્યમાં કે ગદ્યમાં વસ્તુ અને શૈલીનો નૈસર્ગિક વિનિમય હોય છે. પણ તેમ છતાં સંપાદનનું મહત્વ બહુ જ મોટું છે તે હું મારા આધુનિક અંગ્રેજી સાહિત્યપ્રવૃત્તિના સમાગમથી પકડી શક્યો. વાચકને મન, વિવેચકને મન તો અંત-કડીની જ, એટલે કે સર્વ પ્રયત્નોને અંતે પાકા માલની જેમ જે રજૂ થાય છે તેની સાથે જ નિસબત છે. લેખકે એ એક જ બેઠકે સર્જી હોય કે એ કૃતિના અનેક પાઠ બનાવ્યા હોય, એમાં કાપકૂપ કે ઉમેરણી કરી હોય, વાક્યોને અહીંતહીં સમાર્યા હોય, ફકરાઓનું કે કડીઓનું શિલ્પ સુઘટિત કર્યું હોય - એ મુદ્દાની હોડ નથી. મૂલ્યાંકન તો થવાનું અંતે છપાયેલી, પીરસેલી, પ્રત ઉપરથી.

- કૃષ્ણલાલ શ્રીધરાણી

- (૨) ખરું જોતાં, ઉચ્ચ કલાકૃતિઓ - પછી તે સંગીતના રાગો હોય, શિલ્પની મૂર્તિઓ હોય, સ્થાપત્યના પ્રાસાદો હોય, સામાજિક તહેવારો અને ઉત્સવો હોય, નાનાં કે મોટા કાવ્યો હોય કે સાહિત્યની અનેકવિધ કૃતિઓ હોય, એ બધી જીવતી વસ્તુઓ છે. જેમ આપણે ઐતિહાસિક પુરુષો વિશે વિચાર કરીએ છીએ, અને સમાજમાં એમનું સ્થાન કયું એ નક્કી કરીએ છીએ, એમના પ્રત્યે કૌતુક, આદર, ભક્તિ, તિરસ્કાર, ઉપેક્ષા કે ગુપ્સા કેળવીએ છીએ, તે જ રીતે કલાકૃતિઓ પ્રત્યે પણ એમના જીવંતપણાને કારણે આપણાથી તેમ કર્યા વગર રહેવાતું નથી. જો મારે શ્રાદ્ધ કે બ્રહ્મયજ્ઞ કરવો હોય, તો હું કેવળ સેનાપતિઓ, તત્ત્વવિવેચકો, ઋષિઓ, કવિઓ, સુધારકો અને સંતોનું જ તર્પણ કરવા નહિ બેસું. પણ પોતાના વ્યક્તિત્વથી મારું અને મારા સમાજનું વ્યક્તિત્વ ઘડનાર સાહિત્યકૃતિઓનું પણ હું અવશ્ય તર્પણ કરું. મારા પૂર્વજોએ પહાડો, નદીઓ, વૃક્ષો, પશુપક્ષીઓ અને આકાશની જ્યોતિઓ તેમજ વાદળાંઓનું પણ તર્પણ નથી કરેલું ? સાહિત્યકૃતિઓને પણ જો હું પૂજ્ય પિતરોને સ્થાને કલ્પું તો એમાં હું કશું અજુગતું નથી કરતો.

- કાકા કાલેલકર

- (૩) સંખ્યા બહુલતાને કારણે શિક્ષક-શિષ્ય વચ્ચેનો પ્રત્યક્ષ સંપર્ક ઝાઝો સંભવિત રહેતો નથી. પ્રામાણિકપણે એ કબૂલ કરવું રહ્યું કે શિક્ષકો પણ પોતાના જ્ઞાનના સામર્થ્યથી ઝાઝો પ્રભાવ પાડે એવા રહ્યા નથી. એમાં દરેક યુનિવર્સિટીમાંથી થોડાક સુખદ અપવાદો મળી રહે. આ વિષય શીખવો હોય તો અમુક વિદ્યાપીઠના અમુક અધ્યાપક પાસે જ જવું જોઈએ એવી જે પરિસ્થિતિ પશ્ચિમમાં છે તેવું કશું આપણે ત્યાં ખાસ નથી. મોટા ભાગના વિદ્યાર્થીઓ પણ યુનિવર્સિટી કેમ્પસમાં, વિદ્યાપ્રાપ્તિની પ્રવૃત્તિમાં સંડોવાયા વિના, અહીંતહીં ભટકતા ને ઈતર પ્રવૃત્તિઓમાં રાચતા દેખાય છે. પરીક્ષા પસાર કરવા પૂરતું એ ધંધાદારી દૃષ્ટિએ ચાલતા વર્ગોમાંથી હેન્ડ આઉટ્સને રૂપે મેળવી લે છે. એટલું જ નહીં, યુનિવર્સિટીના કેટલાક શિક્ષકો સીધી કે આડકતરી રીતે આવી ધંધાદારી પ્રવૃત્તિ સાથે સંકળાયેલા હોય છે. આ બધું યુનિવર્સિટીના મૂળ ઉદ્દેશને વિફળ બનાવવામાં મોટો ભાગ ભજવે છે.

- સુરેશ જોશી

૫ નીચેના હેતુલક્ષી પ્રશ્નોમાંથી યોગ્ય વિકલ્પ શોધો :

૧૪

- (૧) મણિલાલ પટેલનું જન્મસ્થળ કયું છે ?
 (A) નાના પાલ્લા (B) મોટા પાલ્લા
 (C) આણંદ (D) રામ પટેલના મુવાડા
- (૨) નીચેનામાંથી મણિલાલ પટેલના કાવ્યસંગ્રહને શોધો.
 (A) અથવા (B) કદાચ
 (C) આઠમો રંગ (D) સાતમી ઋતુ
- (૩) મણિલાલ પટેલના પ્રથમ વાર્તાસંગ્રહનું નામ આપો.
 (A) રાતવાસો (B) સગાંવહાલાં
 (C) મુખોમુખ (D) માટીવટો
- (૪) નીચેનામાંથી મણિલાલ પટેલની નવલકથાનું નામ શોધો.
 (A) ફેરો (B) અસ્તિ
 (C) અંધારું (D) ચહેરા
- (૫) ચીડો વાર્તામાં ચીડો શેનું પ્રતીક બને છે ?
 (A) કામનાનું (B) લોભનું
 (C) પાપનું (D) મહત્વાકાંક્ષાનું
- (૬) ‘મને મળીને ય હું મને સાચવી ના શકી - આ વાક્ય કઈ વાર્તાનું છે ?
 (A) ફારગતી (B) ચાંદરણાં
 (C) અંતર (D) ચીડો
- (૭) મણિલાલ પટેલે રાતવાસો કૃતિમાં મોટેભાગે કયા પરિવેશનું આલેખન કર્યું છે ?
 (A) શહેરી (B) વન્ય
 (C) ગ્રામ્ય (D) પરદેશી
- (૮) ‘ઈ યાદ રાખજો બેટા, ઘડઈએ તો ઊજળા થઈએ.. બૂહે માર્યા પાણી અળગાં થતાં નથ્ય - આ વાક્ય કઈ વાર્તાનું છે ?
 (A) બાંધી મુઢી (B) જાંબુ
 (C) પી.ટી.સી. થયેલી વહુ (D) માટીવટો
- (૯) ‘આ માટીના દડબા, આ ભોંયની ગોરમટી ખોદી લેવડાવજે. નવા ઘરમાં પાછલા ઓરડાઓને ગારથી લીંપાવજે, મારે માટે બેટા’ - આ વિધાન કઈ વાર્તાનું છે ?
 (A) બાંધી મુઢી (B) જાંબુ
 (C) ડમરી (D) માટીવટી

(૧૦) નવા બા એ કઈ વાર્તાનું પાત્ર છે ?

(A) ફારગતી

(B) વેલો

(C) કાંચળી

(D) બાંધી મુઢી

(૧૧) ‘માણસને ઘડીને તૈયાર કરે એનું નામ કેળવણી સમજ્યો ? - આ વાક્ય કઈ વાર્તાનું છે ?

(A) પી.ટી.સી. થયેલી વહુ

(B) ચાંદરણા

(C) ફારગતી

(D) કાંચળી

(૧૨) ‘માટીની મિરાત એ ફાંટ્યો ભરીને લઈ આવ્યા છે - રાતવાસો સંગ્રહના અનુસંધાને આ વિધાન કોણે કર્યું છે ?

(A) ચંદ્રકાન્ત ટોપીવાળા

(B) જોસેફ મેકવાન

(C) ભોળાભાઈ પટેલ

(D) રઘુવીર ચૌધરી

(૧૩) મણિલાલ પટેલે નીચેનામાંથી કયા સાહિત્ય સામયિકનું સંપાદન કર્યું છે ?

(A) પરબ

(B) કવિલોક

(C) દસમો દાયકો

(D) આદિલોક

(૧૪) ભૂંસાતા ગ્રામચિત્રો એ કયા સ્વરૂપની કૃતિ છે ?

(A) સ્મૃતિચિત્રો

(B) ચિંતનાત્મક

(C) જીવનચરિત્ર

(D) જીવનકથા